

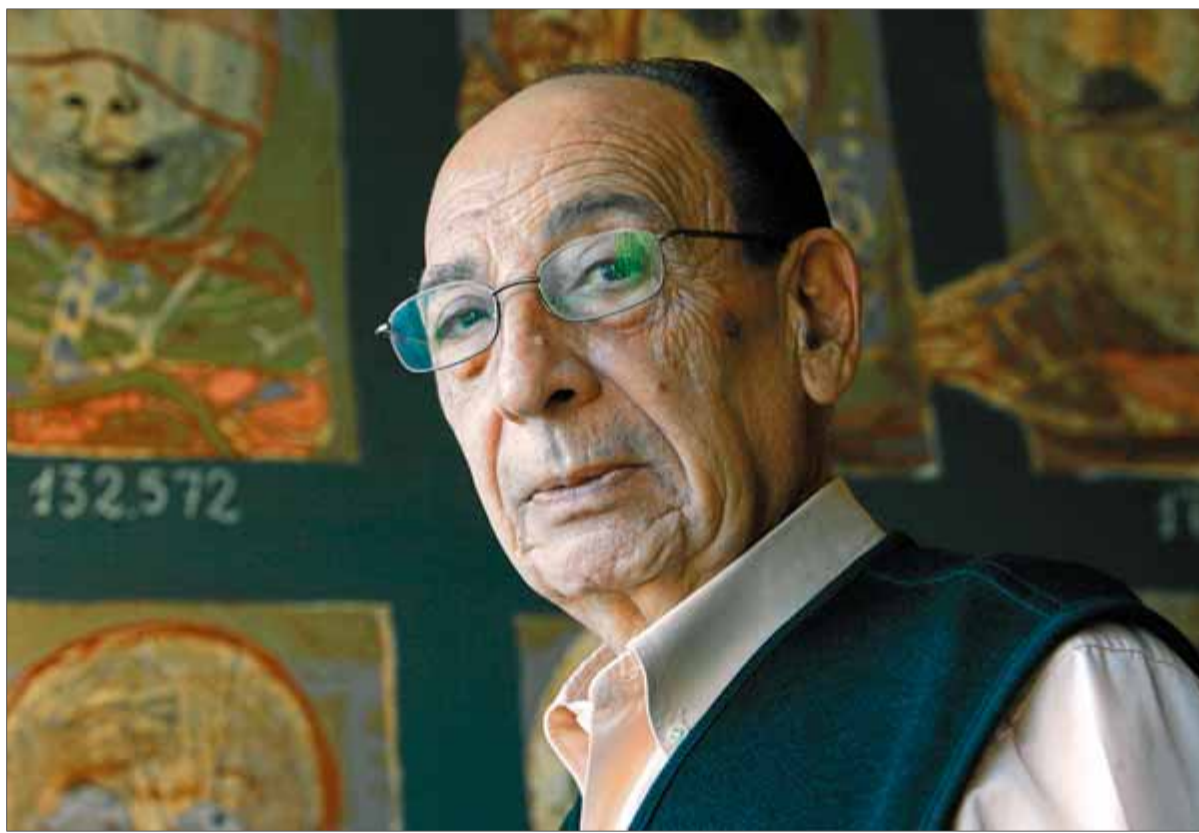
Els nostres somnis moriran com les llàgrimes a la pluja

De James Bond als Joaquim Horta

Joaquim Horta i Massanés ha estat editor tota la vida • Entre les diverses editorials i col·leccions que va engegar, avui us comentem la que va reunir les 12 novel·les de Fleming protagonitzades per James Bond • Gerard Horta

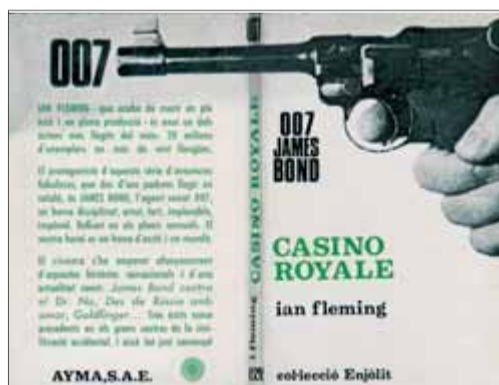
L'explosió mediàtica de l'univers Bond sol perpetuar l'amuntegament compulsiu de narracions anecdotitzadores sovint depriments per la buidor merament consumista que desprenen. Els dies corren, deixem de ser infants i els prestatges d'allà on som van acollint llibres dels nostres pares. En el cas del meu germà Roger i propi, nombrosos llibres, ja que mon pare (Joaquim Horta i Massanés, 1930) ha fet d'editor tota la vida, a més d'escriure i traduir. Per exemple, juntament amb Manuel de Seabra traduï del rus al català la poètica completa de Vladímir Maiakovski. Milers d'exemplars exhaurits i revisats fa anys, tot esperant que algun dia hom gosi aplegar-los com una merescuda antologia. Fatídic anhel en un país en què la incompetència, la mesquinesa, l'avarícia i la ignorància malden per esborrar rastres de vida escopits als marges. El 1968 mon pare ja havia editat autònomament un pilot de llibres, a més de la tasca editorial empresa en altres bandes. A partir del 1971 vingueren les publicacions lligades a la seva feina com a cap d'edicions al Col·legi d'Arquitectes –hi arribà de la mà del magnífic arquitecte Emili Donato, massa poc servil respecte a poders polítics adotzenats per rebre encàrrecs públics des del 1979–, i des del 1983, quan l'extrema dreta que guanyà les eleccions al Col·legi l'havia despatxat amb altres companys, vingué la pila de col·leccions que creà i edità –si bé el regidor no era ell– des de la regidoria d'Edicions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona fins que es va jubilar el 1995.

El seu avi, Joaquim Horta i Boadella (1878-1956) –“impressor noucentista”, com se l'esmenta al famós *Almanach dels noucentistes* (1911), premiat amb medalla d'or a les exposicions

PERE VIRGILI

de Londres (1913) i Leipzig (1914)–, fou el seu mestre exigent i rigorós, que el va obligar a compartir feina i estudis. Horta i Boadella renovà les arts gràfiques catalanes, com escrigué D. Giralt-Miracle, i entre tantes altres obres edità les comunicacions del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana i, fins al 1916, el setmanari *Papitu*, a més de diverses obres de bibliòfil d'autors catalans des dels anys 30. E. Canibell en lloà la tasca el 1914 dins *El Poble Català*. El pare de mon pare, Joaquim Horta i Cunill (1905-1933), treballà amb Joaquim Horta i Boadella a la impremta de la Casa Horta. Tots dos viatjaren a França de ben joves i aprengueren l'ofici. Horta i Cunill fou un dels editors de la revista *L'Instant*. Com a autor, a 17 anys publicà *Records d'un viatge a França* (1922) i més endavant el recull en prosa *Esplais* (1926), que li valgué el reconei-

xement de Joaquim Ruyra (algunes cartes de Ruyra a ell foren donades al Museu de Blanes). Company de Joan Salvat-Papasseit, mantingueren correspondència (dins la col·lecció *Antologia Catalana* dirigida per Joaquim Molas i editada als anys 60, en l'epistolari de Salvat-Papasseit s'hi troben tres cartes adreçades a Horta i Cunill) i ell edità algun dels treballs de Salvat-Papasseit malgrat que en els

Dalt, el poeta i editor Joaquim Horta. Sota, portada i contraportada de la primera novel·la de Bond a la col·lecció 'Enjòlit'.

textos publicats no hi aparegués el seu nom.

L'Horta i Massanés progenitor meu fundà a la segona meitat dels 50 la col·lecció *Signe* de poesia catalana, que tenia com a director primerament Josep Romeu i Figueres, i a continuació Joaquim Molas. Hi sortiren poemaris de S. Espriu, P. Quart, J.V. Foix, C. Riba, J. Teixidor, G. Ferrater, J. Perucho, X. Amorós, B. Bonet, etc. A més a més fundà la col·lecció *Fe de vida* en castellà i publicà llibres d'A. Mil·lars, J. Marco, M. Beneyto, V. Crémier i altres. Amb Joan Oliver i Antoni Mirambell dirigí i edità els *Quaderns de Teatre ADB* (Associació Dramàtica de Barcelona), en què es publicaven per primera vegada traduccions al català d'obres de T. Williams, Txékhov, S. Lewis, Anouhil, Brecht, Beckett, Sartre, Dürrenmat, Wesker... Així mateix, hi edità autors catalans com ara Pedroló, Brossa, Oliver

mateix, Nicolau M. Rubió... Emprengué moltíssimes més accions, ara que ma mare Paula ens infantava a mi i a mon germà, als 60.

Mon pare havia participat el 1955 en la fundació de la primera cèl·lula de cultura –avui, deessa de l'Estat modern i mamella concupiscent per a càrrecs de tota mena amb hipotèques pendents; durant el XIX i una part del XX, eina per a la revolució– del PSUC després de la Guerra Civil, en un país feixistitzat, amb els anarquistes aniquilats a les presons –una tasca en la qual el PSUC ja s'esmerçà de valent el 1937, sense que encara avui hagi gosat demanar perdó: heus ací les arrels estalinistes de l'ecosocialisme–, o afusellats directament a casa fins al 1952, o bé condemnats a l'exili des del 1939. Ho féu entre altres amb en Francesc Rodon, que condueix a contracorrent el Museu Monjo de Vilassar de Mar, i J. Marco, J. Fontana, F. Formosa i M. Sacristán al capdavant. Des de fora i com a autònoms feien feina, als dramàtics anys 50 i 60, en J. Termes i en J. Molas.

A la segona part dels 60 Catalunya continuava sent, bàsicament, un país feixistitzat i feixista. Mon pare ja havia passat per la Model i ma mare, vinguda d'un poblet del País Basc, amagava literalment els llibres de Marx sota el bressol en què jo conspirava mentre la bòfia contaminava la casa. A Kropotkin i Bakunin hi vaig arribar més tard: en contra de Marx i Engels, tots dos llibertaris defensaven el dret a la independència de les petites nacions sense Estat. La contestació al país, minoritària i minoritzada, s'ha volgut fer creure que abraçava els autoanomenats *patriotes* que rere la senyera hi amagaven la butxaca, tan compromesos amb l'ordre burgès i, a la fi, amb

VE DE LA PÀGINA ANTERIOR

l'ordre imperialista d'una Espanya delirant. La gestió, la legalitat, el crucifix, la cultura, el progrés, el país, són mots per continuar ocultant les butxaques de tants, fetes d'egoisme i dinàmiques economicopolítiques obscenes, tant com els mitjans a través dels quals se simbolitzen. Però vegeu els més impressionants homenatges funeraris que ha executat aquest poble: Verdaguer, Macià i Durruti. L'un transcendeix la impostura classista d'una església que predica el que no practica; un altre, la incontestabilitat del totalitarisme espanyolista, i el darrer, la del capitalisme i la jerarquització social.

En aquella dècada els meus pares van tastar l'agror de la ruïna econòmica: bojós de publicar en català el que publicaven! Durant catorze anys mon germà i jo anàrem a l'escola Isabel de Villena de Carme Serralonga. En els períodes crítics hi érem sense pagar, igual que l'Harmonia, la filla d'Àngel Carmona –quanta feina silenciosa!– i María Luisa Pérez. Al Villena també hi era Ramon Huix, el qual volgué deixar els estudis a 16 anys per treballar a les cinc de la matinada a l'antic escorxador del Parc Joan Miró: somiàvem, pobres adolescents ingenus, una revolució social i una independència que no viurem mai. A la guerra, un avi seu de la CNT morí al front d'un tret a l'esquena, que era l'estratègia estalinista en voga. Huix defensa la rotunda experiència de contraculturalitat de poder llegir Bond en català en els temps tèrbols en què nosaltres encara no sabíem llegir.

En els temps de patiments materials a casa cap patriota amb calés llargs donà un cop de mà als pares, ni tampoc cap mandarí de la burgesia esquerrana i catalanoespanyolista, tan cofois tots plegats de si ma-

Com no fer-ne, d'en Bond, un referent, malgrat la seva adscripció monàrquica?

teixos, la seva riquesa i les seves raons. Mon pare ja havia saltat del PSUC per haver-ne criticat la direcció. Desconec què em provoca més intensa repugnància. Des del 1978 els sindicalistes són buròcrates de despatx, mentre la repressió prossegueix amb impunitat als centres de treball i els espais públics, amb una precarització fora mida, una especulació desbordada i una inflació humiliant amb l'excusa de la unificació monetària de l'euro, entre reietons, Església, capital, Estatutets i 30 anys de tòpics macabres esbombats per les 150 patums de sempre.

I Bond, James Bond? Un dia mon pare em regalà un dels fruits de la seva estada a l'editorial Aymà, als anys 60: els 12 llibres

de James Bond. En Joan Oliver n'era el director literari, i el meu progenitor hi col·laborà amb en Manuel Fernández Nieto i en Lluís Permanyer, dirigits per J.B. Cendrós –home d'ordre, tant, que mon pare se n'hagué d'anar d'Aymà–. Un dia Cendrós trucà a la colla des de Londres: acabava d'adquirir els drets de les novel·les d'Ian Fleming per editar Bond en català! Així naixia la col·lecció *Enjòlit*, la qual enquibí obres brillants de Semiónov, Deighton, Ambler i les 12 novel·les sobre un personatge presentat així en un fragment de cada contracoberta: “El protagonista d'aquesta sèrie d'aventures fabuloses, que des d'ara podem llegir en català, és James Bond, l'agent secret 007, un home disciplinat, astut, fort, implacable, impuàvil. Refinat en els plaers sensuals. El nostre heroi és un home d'acció i un mundà”. Com no fer-ne, d'en Bond, un referent central, malgrat la seva adscripció monàrquica a una màquina colonitzadora que ha desintegrat mig planeta?

El disseny fou del pintor J. Mumbrú: s'hi mostrava la fotografia d'una mà empunyant una pistola el canó de la qual

Daniel Craig, dalt, l'últim actor que ha fet de James Bond. Sota, Sean Connery (abraçant Ursula Andress), Roger Moore i Pierce Brosnan, fent de 007.

ARXIU

prosseguia pel llom i la contracoberta, i que en comptes de disparar una bala disparava un concloent 007. De cada coberta se'n modificava solament el color de la tinta del títol. Les traduccions foren a càrrec de F. Vergés (*Des de Rússia amb amor* i *Casino Royale*, 1964), R. Tasis i Marca (*Goldfinger*, 1964), R. Planes (*El Doctor No*, 1964), J. Givanel (*Viure i deixar morir*, 1964), F. Camps (*Operació Tromba*, 1964), X. Romeu (*Sabotatge* i *Només es viu dues vegades*, 1964; *Al servei secret de sa majestat*, 1965), M. Quintana (*Diamants eternals*, 1965), M. Martí i Pol (*L'espia que m'estimava*, 1965) i J.M. Sobré (*L'home de la pistola d'or*, 1965). Cadascun dels 12 llibres apostolitza un recorregut plaent per la literatura, no sé m'acut com més exaltar-los. El poeta japonès Basho (1643-1694) encapçala *Només es viu dues vegades*: “Només es viu dues vegades: /la primera, en néixer; /la segona, quan s'és davant de la mort”.

El 1964, el narrador de *Casino Royale* deia: “El mar era en calma i ben llis en sortir el Sol. Les petites onades llepaven pesrosament la sorra. Feia fres-

ca, però en Bond es tragué la jaqueta i caminà arran d'aigua fins al lloc on s'havia banyat abans. S'anà ficant al mar lentament i deliberada fins que l'aigua li arribà al coll. Aixecà els peus del sòl i se submergí amb el nas i els ulls closos”. No sé què hi ha al fons del mar ni d'on ve la fe, m'adono de com actua i provo de sostenir idees per bé que no paro de preguntar-me fins a quin punt són elles que em sostenen, articulant orientacions vitals que a la fi coneixeré que no provenen del meu interior, sinó dels llibres i pel·lícules que m'han format: Bond, el Dr. No, l'espia que m'estimava... Àrid 2007, en un *Casino Royale* –cinema només en castellà sisplau, a 6 euros, i “jeu i calla, gos!”, en vers d'Adrià Puntí– sense Niven ni Connery ni Smersh. Mon pare quedarà com l'única persona que ha rebutjat *en privat* la Creu de Sant Jordi –fou sota el govern de Jordi Pujol.

Del formidable vertigen crepuscular entorn de la fi d'una era que s'encarna en cadascun de nosaltres; de les actituds buides amb què inconscientment i d'una manera col·lectiva es convé a qualificar el món per expulsar-ne l'anòmal, l'excèntric, l'il·lògic; de les revisitacions titàniques del conflicte quan menys es desitja; de resistències, confluències, trànsits, somnis i derrotes; dels mons paral·lels, la col·lecció *Enjòlit* i l'esclet de Bond a la Catalunya del 1964 i el 1965, en quedaran els fragments arrossegats en totes direccions pels vents del Sol cap a qui sap quines destinacions. Ho afirmava el 1982 a *Blade Runner* un replicaire social dalt d'un terrat solitari en negra nit de diluvi tot just abans de traspasar: “Tots aquests moments es perdran en el temps com les llàgrimes a la pluja”. Com escrigué temps abans Fleming, per boca de Bond, “el dolor no serà més fort: diferent, només”.